

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

2. Modus & Mediocritas, Quomodò, tanquam Calams Architecto sacro sit
usui.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

scriptum est, quod funiculum habuerit geometricum, ut latitudinem, & longitudinem urbis metiretur. In Novo Testamento, Ioanni Apostolo, Apocalyp. xi. cùm mandaretur, ut tanquam Architecturæ utriusque peritus, metiretur Templum DEI, & Altare, & adorantes in ea, datus est Calamus similis Virgæ, dictumque, *Surge & metire Templum DEI.* Vsum autem tum Calami, tum Funiculi explicant Rabbini in cap. xl. Ezechielis. Vbi R. David Kimchi utrumque instrumentum ad metiendum adhiberi solitum tradit, mox subdens, *Funiculo homo mensurat mensuram magnam in area, aut in profundo: Calamo autem mensuram parvam, qualis est mensura ædificij.* R. Salomô scribit Calamo mensurari grossitiem muri, & longitudinem ac latitudinem portarum. Sed de Funiculi usu superius differvimus, & Regulæ adjunximus, vel cum illo convenire ostendimus: superest ergo Calamus.

ARTICULUS II.

MODUS ET MEDIOCRITAS

Quomodo, tanquam Calamus, Architecto Sacro sit usui.

NVNQVAM faciet Architectus Christianus, virtutum parietem rectum, nisi secundum Mediocritatis Calamum, & Modi mensuram illum erigat, ac dimetiatur. Non habet veram Virtutem, quisquis plus aut minus facit, quàm vera virtus postulat: at utrumque Modus corrigit, & Mediocritas: quam virtuti tam conjunctam adnatamque censet Philosophus, ut Virtutem definiat esse Mediocritatem: & commune est illud Theologorum æquè ac Philosophorum pronunciatum:

Oo

Vir-

(a) Arist. I. Ethic. c. 6.

Virtutem consistere in modo ac mediocritate; sive in Medio, duorum extremorum: immò, ut Lyricus cecinit:

Virtus est medium vitiorum utrimque reductum.

Hinc est illud præceptum architectonicum Sapientis Ecclesiastæ: *Noli esse iustus multum*: id est, plus æquo & nimis: *neque plus sapias quàm necesse est, ne obstupescas*: id est, stupidus & insipiens fias. quasi dicat; ad Iustitiæ, & Sapientitiæ, quæ sunt præcipuæ Aedificii spiritualis partes erigendas, adhibe Calamum Modi ac Mediocritatis. In quo axioma, nomen Iustitiæ, aut ejus concretum, non accipitur solùm pro illa virtute, qua jura proximi servantur, sed pro quavis etiam alia. *Bona quidem est Iustitia, omnisq; virtus*, ut differit S. Bernardus, sed quia adhuc infirmi sumus, oportet, ut bona ipsa temperentur, ne forte elationis aut indiscretionis vitium incurramus. *Sicut corporeus iste Sol, licet bonus sit, & valde necessarius, tamen fervor ejus, nisi temperatus fuerit, infirmo capiti, & splendor infirmis oculis nocet.* Monet idem mellifluus Doctor in Sententiis suis moralibus, dicto illo Sapientis, quo præscribitur in virtutum exercitio Modus ac Mediocritas, includi illud usurpatum à Magistris morum, *NE QUID NIMIS*; & ut reprimatur fervor pœnitentiæ, aliarumq; virtutum procurio immoderata, ne noceat unitati, & serviat indiscretioni. Quod illustrat exemplo, omnia in corpore humano ad mediocritatem redigentis Medici.

AN dubitas, inquit, inveniri & in anima sanguinis non inutilem abundantiam? Audi Sapientem Medicum, qui & ipsum docet Iustitiæ sanguinem minuendum. Noli, inquit, nimium esse justus. Simile est & istud Apostoli, Ad Rom. XII. Non plus sapere, quàm oportet, sed sapere ad sobrietatem. Cui putat venæ parcendum est, si & justitia & sapientia egent minutione: Quis enim sanguis utilior? Illud tamen memento, nec nimis justum,

(a) Horat. (b) VII. 17. (c) S. Bernard. ser. 4. in Psal. 90.

justum, justum: nec ebriam, ut ita loquar Sapienciam, oportet Sapienciam nominari. Sic nimirum & in sanguine corporis invenire est: ubi excreverit nimis, non jam adfirre corpori nutrimentum, sed detrimentum. Quamobrem si delectat peccare adhuc, sanguis vitiosus est, & minuere festinato. Si vis agere pœnitentiam, castigare ut oportet membra, corpus affligere, judicare te metipsum, ut non incidas in manus DEI viventis: justum id quidem, sed ne quid nimis. Alioqui reprimendus est fervor immoderatus, ne noceat unitati, serviatur indiscretioni. Ita S. Bernardus, quod approbant alii Doctores (a) Spirituales, qui illud etiam ingerunt quod est Proverbior. xxiii. Pone Prudentiam tuam MODUM. vel ob hanc causam, quia ut dicitur Ieremiæ XLVIII. Qui plus fecit, quam potuit idcirco perijt. Huc facit paræmia Græcorum, *μετρον αριστον*: Modus optimus Est Modus in rebus, sunt certi denique fines Quos ultra citraque nequit consisti rectum.

Hoc adeo verum est, ut Pietati quoque, Religioni, & quibuslibet aliis divinis virtutibus CALAMUS Modicitatis Modice adhiberi debeat. S. Hieronymus sanè, vocat nimis justum, phrasi Sapiencis, qui sit in religione superstitiosus, & erga debiles inhumanus. Si quem rigidum, ait, & trucem ad omnia fratrum peccata conspexerit, ut nec in sermone peccati, neque propter naturalem interdum pigritiam moranti det veniam, hunc scit plus justum esse, quam justum est. Nam in humana justitia est fragilitati conditionis hominum non ignoscens. Similiter Isidorus Pelusiota dicit esse nimis iustum, tum qui jus suum nimis rigidè persequitur, tum, qui superstitiosus est, tum, qui exorbitat à medio virtutis. S. Ambrosius arguens Novatianos, homines durissimos, qui certis peccatoribus negabant pœnitentiam,

O O 4 nimis

(a) Dio. Carthus. Ecc. VII. (b) Petrus Blesens. Ser. 16. in hebdom. 5. (c) Horat. Saty. lib. 2. Ode. 10. (d) Lib 16. in Isa. cap. 57. (e) Matth. VII. Nolite judicare. (f) Isid. lib. 3. epist. III. 3. 20. (g) Ambr. lib. 1. de Pœnit. cap. 1.

nimis justos esse voluisse ostendit, atque exorbitasse, quod non admoverent Calamum Moderationis ad virtutis structuram. Addit autem, propè omnium pulcherrimam virtutem esse Moderationem: quum Virtutum ille finis sit maximus qui plurimorum spectat profectum. Quod confirmat exemplo DEI, & Christi Domini ovem lassam vehentis, non abijcientis. Tandem verò concludit: debet Iustitiam temperare Moderatio.

E contrario, *Noli esse nimis justus*, quidam interpretantur: noli esse nimis levis, mollis, placidus, nimis bonus, ut omnia peccata dissimules, & nullis resistas. Ita ferè Chaldaeus, & Hebræi in Midras, ac R. Haccados, & in exemplum adducunt Saulem, nimis justum seu bonum, quum pepercit Agag, & melioribus armentis, contra præceptum DEI, 1. Reg. 15. 8. Ideoque de regno & vita deturbatus fuit. Sed universim Ecclesiastes sancit, Calamum mediocritatis & modi esse adhibendum in iustitia, tum propriè dicta, tum generatim accepta, nimirum in omni virtute. Sic Sapientissimi Interpretes, inter quos Gregorius Nazianzenus, in *Distichis*. qui hoc inde sumit monitum: *Cave, ne vel nimis rigidam Iustitiam, vel incurvam, vel versutam prudentiam habeas. Optimus enim omnibus in rebus est Modus. Animi perfidiam rege, ne alioquin à fortitudine ad demeritatem desciscat.* Idem in Oratione xxvi. sic præcipit. *Ne magnoperè justus sis, nec supra modum Sapiens. Par enim Iustitia, & Sapientia detrimētum adfert, acris tam in act:one, quam in sermone animi impetus, à bono nempe & à virtute propter excessum excidens.*

VIRTUTEM defectus & excessus per aequè labefactant, nō secus, nec Regulam additio aliqua aut detractio. Nemo igitur sapientior sit, quam conveniat, nec Lege exactior, nec Luce splendidior, nec Norma rector, nec Præcepto
divino

divino sublimior. Id verò qua tandem ratione consequemur? Nempe, si modesti & compositi esse curemus: naturæ Leges cõprobemus, Ratione ducem sequamur, ordinem & Disciplinam non aspernemur. (a) Eiusdem est carmen.

*In medio porro VIRTUS est fixa malorum,
Haud secus ac spinas inter rosa mollis acutas.*

Itaque si Sapiens velis esse Architectus, (b)

MENSURAM serva. MODUS in re est optimus omni.

(a) Nazianz. in præcept. de Virg. (b) Hesiodus.

ARTICULUS III.

CALAMVS

ΤΟ ΠΡΕΠΟΝ. *Decorum.*

EODEM jure cum superioribus, Calamum Architectonicum rectè dixeris, illud à Græcis usurpatum, τὸ πρέπον, à Latinis, *Decorum*. Quo si metirentur homines virtutis studiosi, sive actiones omnes suas, sive vitæ totius processum, nihil nisi rectum, æquale, concinnum-que fieret, τὸ πρέπον enim, veluti *Calamus*, operationibus humanis admotum, facit, ut quælibet suo ordine, tempore, modo, intensione constituentur. Ut alius sit vultus domini, alius servi: alius senis, alius juvenis: ut alii sint virorum, alii fæminarum habitus. Hoc monemur, non quæ conveniunt militibus, convenire Ecclesiasticis: non quæ secularibus, esse consentanea Religiosis: Hoc suggeritur, ut non quilibet cui libet imperetur.

— *ne fortè seniles*

Mandentur iuveni partes, pueroq; viriles.

deni-